

у процесі приватизації або корпоратизації; 6) пули та інші об'єкти, що не належать до об'єктів великої приватизації» [7]. Натомість, до об'єктів великої приватизації належать «об'єкти державної або комунальної власності (єдині майнові комплекси державних підприємств та пакети акцій (часток) суб'єктів господарювання, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі) та пули, вартість активів яких (для пулу - загальна вартість активів об'єктів приватизації, з яких сформовано пул) згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 мільйонів гривень» [7].

З метою подолання корупції, забезпечення прозорого, швидкого та якісного процесу приватизації, залучення іноземних інвесторів тощо в 2018 році було реформовано всю систему приватизації. Зокрема, створено нову законодавчу базу, згідно з якою аукціони з продажу державного і комунального майна почали проводити через Prozorro. Продажі, що спростило процедуру продажу та зробило її відкритою, прозорою, конкурентоспроможною. Після реформування державне і комунальне майно було приватизовано загалом на суму близько 13,6 млрд грн., з яких майже 10 млрд грн. надійшло у державний бюджет, інше - до місцевих бюджетів [8].

Крім Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» постановою Кабінету міністрів України було затверджено й Порядок проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу.

Розробники системи Prozorro стверджують, що вона дає великі можливості малим та середнім підприємствам, а також бюджетним установам. Учасники торгів мають можливості отримати новий, значний за обсягами ринок для збуту своєї продукції за більш спрощеною процедурою, їм немає необхідності додатково витратити кошти на просування свого товару, рекламу, пошуку партнерів, інвесторів тощо. Тобто у суб'єктів господарювання, які мають обмежені фінансові ресурси, з'являються нові можливості заробляти. Нова електронна система дає поштовх для початку своєї підприємницької діяльності на новому місці. Бюджетні ж установи при здійсненні закупівель можуть використовувати електронну систему закупівель з метою відбору постачальника товару, надавача послуги та виконавця робіт для укладання договору [9].

Отже, в літературі робиться вірний висновок про те, що «мала приватизація – це прозора, важ-

лива, своєчасна реформа, яка приносить великі гроші в бюджет навіть під час війни (незважаючи на невелику перерву на початку). Адже сьогодні головною метою держави є відновлення та економічне зростання. Це можливо через ефективне управління майном, покращення бізнес-клімату та залучення іноземних інвестицій» [10].

В порівнянні з зарубіжним досвідом, а саме наявністю малої кількості підприємств державної власності (Польща – 55, Литва – 91, Швеція – 46, Канада – 50, Австралія – 9) в Україні ситуація фактично проижежна. Зокрема, станом на початок 2021 року в нашій країні було 3343 державних підприємства, з яких лише 943 прибуткові, а збиткових – 511. Велика кількість підприємств вже давно не працюють, а деякі знаходяться на окупованих територіях ще з 2014го року [11]. Тож логічно зробити висновок про нагальну необхідність визнання банкрутами або ж ліквідацію частини таких підприємств, а ті що можливо реанімувати шляхом залучення інвестицій, репрофілювання тощо - передати на приватизацію.

Цікавим також є той факт, що в європейських країнах використовують дві основні моделі електронних державних закупівель: централізовану (наприклад, така модель використовується в Німеччині) і децентралізовану (як, наприклад, у Швеції) [12, с. 22-23].

З початком повномасштабної агресії з боку РФ процес приватизації на деякий час призупинився, адже ні інвестори, ні організатори не розуміли ситуації, в якій знаходились. Однак, вже в вересні 2022 року, з внесення певних змін та уточнень до законодавства, яке регулює питання приватизації, процес поновився і почав приносити позитивні результати. Оновлене законодавство передбачало певні додаткові гарантії ефективного проведення приватизації, зокрема, збільшення гарантійного внеску; оплата активу до укладання договору купівлі-продажу; можливість приватизації цілісних майнових комплексів, які обтяжені багаторічними арештами на майно та зобов'язання нового власника сплатити існуючі борги; швидкість самого процесу приватизації; збереження усіх дозволів та ліцензій для нових власників єдиних майнових комплексів, цифровізація приватизаційних процесів [13].

Отже, вже цілий рік пройшов з «відновлення» малої приватизації, яка не дивлячись на умови воєнного стану в країні досить активно поповнює бюджет та підтримує як державу, так і підприємництво. Зокрема, за останній рік мала приватизація, яка проводилася за допомогою системи

Prozorro. Продажі поповнила бюджет на 2.8 млрд. грн. Найбільш дорогоцінними об'єктами приватизації стали: голель «Ермітаж» у центрі Києва (39 учасників торгів збільшили стартову вартість майже у 15 разів, до 311 млн. грн.); київський завод «Електронмаш» (під час травневого аукціону його вартість зросла вдвічі, до 121 млн. грн.); морський торговельний порт Усть-Дунайськ (ціна від 60 млн. грн. зросла до 201 млн. грн.) [14].

Варто відзначити, що помісячний аналіз проведених аукціонів дав можливість зробити певні висновки. Зокрема, в більшості випадків більше коштів до бюджету приносила приватизація саме об'єктів державного майна.

Негативним є досить часті зарвані аукціони, коли переможець відмовляється платити. Зокрема, за останній рік (з вересня 2022 р.) така ситуація мала місце у 18% випадків. Це може бути частково пояснено значними борговими обтяженнями, які мають об'єкти приватизації, умовами воєнного стану. Однак, враховуючи що система є прозорою, покупцям всі ці обставини відомі до початку торгів [15].

Також на практиці мають місце ситуації, коли новий власник не може отримати куплене (приватизоване) майно внаслідок відмови Антимонопольного комітету надати досвід на концентрацію. Це може мати місце за умови, якщо Антимонопольний комітет виявив потенційні ризики, як. Наприклад, було з приватизованим портом. І хоч згодом власник таки отримав своє майно, такого роду ситуації частково відлякують потенційних покупців, адже ні один інвестор не захоче виграти аукціон, оплатити суму покупки, борги (якщо вони є), а потім не мати змоги отримати свою власність.

Немає поки позитивного досвіду приватизації підсанкційного майна. Запланована приватиза-

ція агропідприємства «Інвестагро» зарвалася. Разом з тим, вважаємо, що питання приватизації конфіскованих російських активів потребує додаткового вивчення та уваги з боку як практиків, так і науковців.

Висновки. Отже, зазначене вище в сукупності дає можливість стверджувати, що для розвитку економіки України, розвитку підприємництва (бізнесу) як такого, одним з перспективних напрямів є проведення приватизацій, удосконалення даного процесу та отримання максимально можливого позитивного економічного ефекту від нього. Фактично приватизація державного та комунального майна - це можливість збереження (релокації), розвитку або ж розширення бізнесу.

Враховуючи правовий режим воєнного стану, в якому ми нині знаходимося, різну ситуацію щодо пошкодження майна агресором, блекауту тощо, можливість для бізнесу здійснити релокацію або ж відкрити нову справу є гарною можливістю продовжувати працювати, створювати робочі місця та економічно підтримувати державу. І мала приватизація вже показала непогані результати в даному напрямку. З огляду на те, що однією з основних задач держави є відновлення й економічне зміцнення, - ефективне управління майном, зокрема, державним та комунальним, є обов'язковою складовою економічної стабільності держави.

Аналіз зарубіжного досвіду лиш підтверджує вірність шляху передачі у приватну власність (шляхом приватизації) неліквідного державного та комунального майна, адже приватний власник, який ризикує власними грошима, в більшій мірі зацікавлений у розвитку певного об'єкта, отриманні прибутку тощо. Натомість держава повинна займатися питаннями розвитку стратегічної інфраструктури, безпеки тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алданов Ю.В. Приватизація державного майна як спеціальна підстава набуття права власності: дис. канд. юрид. наук. 12.00.03. Київ, 2006. 219 с.
2. Задорожний О.В. Цивільно-правове регулювання відносин приватизації державного майна: дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Запоріжжя, 2019. 234 с.
3. Крих Т.Я. Незаконна приватизація державного, комунального майна за кримінальним правом України: юридичний аналіз складу злочину: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. 239 с.
4. Кушнерук Д.В. Підстави виникнення державної власності за цивільним законодавством України: дис. д-ра філос.: 081. Одеса, 2020. 218 с.
5. Москалюк Н.Б. Теоретичні та практичні проблеми права державної власності та його реалізації: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.03. Тернопіль, 2021. 580 с.
6. Потіп М.М. Адміністративно-правові засади публічного управління у сфері приватизації в Україні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2019. 512 с.
7. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text>
8. Майже 14 млрд гривень заробила Україна від продажу державного та комунального майна — результати 5-річчя реформи малої приватизації. (публ. від 26.06.2023). URL: <https://prozorro.sale/news/2023/06/26/majzhe-14-mlrd-griven-zarobila-ukrayina-vid-prodaz/>
9. Критенко О.О., Тотька Т.С. Шляхи вдосконалення системи державних закупівель. Публічне управління та митне адміністрування. 2019. № 3 (22). С. 74-80.

10. П'ять років – реформі малої приватизації в Україні. (публ. від 29.06.2023). URL: <https://e-tender.ua/news/rezultati-e-tender-ta-prozorroprodazhi-za-5-rokiv-reformi-ma-1309>
11. Про приватизацію. Офіційний сайт Фонду державного майна України. URL: <https://privatization.gov.ua/about-us-programyvatyzatsiyu/>
12. Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС. *Юридична Газета*. 2015. № 52 (498). С. 22-23.
13. Батова О. Сім аргументів на користь приватизації (публ. від 23.08.2022). URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/23/690737/>
14. Швадчак А. Рік після відновлення приватизації: ключові події та результати. (публ. від 07.09.2023). URL: <https://ti-ukraine.org/news/rik-pislya-vidnovlennya-pryvatyzatsiyi-klyuchovi-podiyi-ta-rezultaty/>
15. Льченко Л. Мала приватизація в Україні під час війни побила десятирічний рекорд. (публ. від 14.07.2023). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/07/14/702230/>

Давидова Ірина Віталівна

Мала приватизація в умовах воєнного стану: досвід та перспективи удосконалення

Стаття присвячена аналізу чинного законодавства та практичного досвіду малої приватизації державного та комунального майна в умовах правового режиму воєнного стану, вивчення проблем, які виникають на практиці та пошуку шляхів їх вирішення.

Встановлено, що саме мала приватизація показала гарні результати за останній рік. В надскладних економічних умовах, які ускладнюються правовим режимом воєнного стану за рік проведення приватизації об'єктів державної та комунальної власності, які відносяться до переліку об'єктів малої приватизації, бюджети наповнилися коштами, були погашені боргові зобов'язання приватизованих об'єктів, а нові власники намагаються модернізувати отримані об'єкти таким чином, аби вони приносили прибуток.

Зазначено, що для розвитку економіки України, розвитку підприємництва (бізнесу) як такого, одним з перспективних напрямів є проведення приватизації, удосконалення даного процесу та отримання максимально можливого позитивного економічного ефекту від нього. Фактично приватизація державного та комунального майна - це можливість збереження (релокації), розвитку або ж розширення бізнесу.

Зроблено висновок, що враховуючи правовий режим воєнного стану, різну ситуацію щодо пошкодження майна агресором, блекауту тощо, можливість для бізнесу здійснити релокацію або ж відкрити нову справу є гарною можливістю продовжувати працювати, створювати робочі місця та економічно підтримувати державу. І мала приватизація вже показала непогані результати в даному напрямку. З огляду на те, що однією з основних задач держави є відновлення й економічне зміцнення, - ефективно управління майном, зокрема, державним та комунальним, є обов'язковою складовою економічної стабільності держави.

Проаналізовано зарубіжний досвід з даного питання, внаслідок чого підтверджено вірність шляху передачі у приватну власність (шляхом приватизації) неліквідного державного та комунального майна, адже приватний власник, який ризикує власними грошима, в більшій мірі зацікавлений у розвитку певного об'єкта, отриманні прибутку тощо. Натомість держава повинна займатися питаннями розвитку стратегічної інфраструктури, безпеки тощо.

Ключові слова: право власності, приватизація, державне майно, комунальне майно, аукціон, електронні торги, об'єкт приватизації, економічна вигода, інвестор, ефективний приватний власник.

Davydova Iryna

Small privatization under martial law: experience and prospects for improvement

The article is devoted to the analysis of current legislation and practical experience of small-scale privatization of state and communal property under the legal regime of martial law, the study of problems that arise in practice and the search for ways to solve them.

It was established that it was small privatization that showed good results over the last year. In extremely difficult economic conditions, which are complicated by the legal regime of martial law, during the year of the privatization of state and communal property objects, which are included in the list of objects of small privatization, the budgets were filled with funds, the debt obligations of the privatized objects were repaid, and new the owners try to modernize the acquired objects in such a way that they bring profit.

It is noted that for the development of the economy of Ukraine, the development of entrepreneurship (business) as such, one of the most promising directions is to carry out privatizations, improve this process and obtain the maximum possible positive economic effect from it. In fact, privatization of state and communal property is an opportunity to preserve (relocate), develop or expand business.

It was concluded that taking into account the legal regime of martial law, the different situation regarding property damage by the aggressor, blackouts, etc., the opportunity for business to relocate or open a new business is a good opportunity to continue working, create jobs and economically support the state. And small privatization has already shown good results in this direction. Considering the fact that one of the main tasks of the state is economic recovery and strengthening, effective management of property, in particular, state and communal property, is a mandatory component of the economic stability of the state.

The foreign experience on this issue was analyzed, as a result of which the correctness of the transfer of illiquid state and communal property into private ownership (through privatization) was confirmed, because a private owner who risks his own money is more interested in the development of a certain object, making a profit, etc. Instead, the state should deal with issues of strategic infrastructure development, security, etc.

Key words: ownership, privatization, state property, communal property, auction, electronic auction, object of privatization, economic benefit, investor, efficient private owner.